

SLOVENEK.

Političen list za slovenski národ.

Po pošti prejeman velja: Za celo leto predplačan 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za en mesec 1 gld. 40 kr.

V administraciji prejeman velja: Za celo leto 12 gld., za pol leta 6 gld., za četrt leta 3 gld., za en mesec 1 gld. V Ljubljani na dom pošiljan velja 1 gld. 20 kr. več na leto. Posamezne številke veljajo 7 kr.

Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicija, Semeniške ulice št. 2.

Naznanila (inzerati) se sprejemajo in velja tristoletna petit-vrsta: 8 kr., če se tiska enkrat; 12 kr., če se tiska dvakrat; 15 kr., če se tiska trikrat. Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Vredništvo je v Semeniških ulicah h. št. 2.

Izhaja vsak dan, izvzemši nedelje in praznike, ob 1/2 6. uri popoldne.

Štev. 10.

V Ljubljani, v petek 14. januarija 1887.

Letnik XV.

Važnost in dolžnosti katoliškega tiska.

(Konec.)

Spominjaje se te znamenite izjave ameriških škofov, moramo priznati, da v nobeni polovici naše monarhije ni katoliško tiskarstvo na oni višini, kjer bi ga radi gledali sv. oče papež; v novejšem času se je začelo v tem oziru neko bolj živahno gibanje. V Cislajtlaniji je k temu proti svoji volji pripomoglo meščansko ministerstvo Beust-Giskrovo. Na Nemškem se je vsled napadov na cerkveno pravo in katoliško vest jelo kazati gibanje in delovanje, kteremu se ne moremo dosti načuditi. Na Nemškem so se tudi škofje lotili peresa, kakor nekdanji križarji meča in duhovni so jim pomagali brezplačno. Vsi so si podali roke: duhovni in svetni; ta je napisal dopis, drugi članek, tretji za poduk in zabavo: in s tem so vspevali! Da bi jih posnemali tudi v Avstriji!

Slabo v tem oziru je na Madjarskem. Politične razmere, posebno svobodno zidarstvo, ki ondi brez zapreke deluje od leta 1867, zavirajo katoliško tiskarstvo.

Kako je pri nas Hrvatih, čutimo najbolje sami. Naše novinstvo služi več ali manj novošegnemu liberalizmu in tudi znanost nove šege se mu je v nekterih strokovnih listih ponudila v službo.

Resnica pa je, dokler si katoliki v politiki in znanosti ne priboré vplivnega mesta, toliko časa se tudi v državi ne bo dostojno nanje oziralo. Zato je Leonu XIII. posebno na srcu novinstvo, za to on pri vsaki priliki hrabri in navduša to predstražo cerkve. Da pa katoliško časopisje more zadovoljiti svoji težavni nalogi, jej on podaja pravila, kterih naj se drži v svojem delovanju. Želi namreč, da se katoliško tiskarstvo povzdigne znanstveno in npravstveno; da odstrani pogreške, jej propisuje zakone zdrave in plodonosne delavnosti.

Lepo je o tem govoril katoliškim novinarjem: „Ako hočete doseči svoj namen, pišite resno in zmerno, da ne bote žalili src čitateljev s prepikro in strastno besedo, da ne bote služili strankar-

stvu ali koristili posameznih, marveč, da zagovarjate vse povsod le obče dobro. Želim pa pred vsem, da se držite besed apostola, da vsi isto govorite in da ni med vami razkola, da bote vsi popolni v enem smislu in v eni znanosti. naslanjaje se varno na nauke sv. cerkve.“

Kratko pa krasno je označil dolžnosti katoliškega tiskarstva o okrožnici biskupom portugalskim: „Kar zadeva one, ki pošteno in odločno, resnično, ljubeznjivo in marno pišejo za katoliško stvar, najvedno pomnijo, ako hočejo, da jim botrud plodonosen, kaj se tirja od takih, ki se boré za najboljšo stvar. Rabiti jim je namreč v pisanju: zmernost, razboritost in ljubezen, ki je mati vseh kreposti. Vidite iz tega, kako se protivi bratovski ljubezni lahko umno sumničenje in neoprezno, nepremišljeno očitiranje. Zmernost je aristokracija uma in srca. Bila je dōba, da so imeli zmernost za slabost, skoraj za izdajo, ko so zasmehovali to besedo in Bog ne daj, da bi jo bili izgovorili katoliški novinarji. Vendar je zmernost ravnotežje duševnih sil, zmerni gospodarji sam sebi, on popolno in vsestransko razumeva stvari. Nič ni tako težkega, kakor umerjenost, a zato tudi nič tako plodonosnega in velikega. Zato je treba zdrave narave, čvrste razsodnosti in razumnosti. Zmerni so ob enem najsilnejši. Oni držé pravo mero, ne poznajo pogubnega pretiravanja in žalostnih zmot.“

Po želji Leonovi delajo zato oni, ki se izogibajo vsaki strastni polemiki, a se tem pridneje bavijo z važnimi vprašanji in kažejo, kako lepe, kako vplivne da so verske resnice. Vsa skrivnost novin je v tem, da podučujejo, razjasnujejo in prepričujejo.

Kakor zmernost v pisanju, tako je tudi razboritost ali premišljenost izgubila svoj glas. Kdor

skrbno in pošteno zbira in odbira najprimernejša sredstva, da se doseže namen, tak ravná premišljeno, razborito. Tudi na to krepost so premalo pazili. Zarad večje jasnosti treba nam je ločiti dvoje vrste novin: novine strankarske, ki ob enem služijo veri in cerkvi in novine strogo verske.

Naloga katoliškemu časnikarju je, da si odbere primerno bojišče; ne sme dati protivniku prilžnosti, da bi ga iznenadil; on ne sme obravnavati vprašanj razdražljivih in osebnih; posebno da ne meša nebitvenih vprašanj z bistvenimi, da se bori ne v imenu svoje sodbe, marveč v imenu Boga, v imenu cerkve in objektivne resnice. To je naloga težavna, a lepa in imenitna. Mnogemu zlu so dandanes vzrok zmote, hibe. Bitke se zgubé bolj vsled lastnih pogreškov, kakor li vsled spretnosti in moči nasprotnikove.

V javnem življenju je ljubezen, pravica in resnica združena s spoštovanjem bližnjega. Sodimo druge po sebi. Nič toliko ne žali in ne podpira mržnje proti neprijatelju, kolikor lažnjiva in krivična očitiranja. Mi se srdimo, kader nas zovejo nazadnjake, neznosljivce, nevedneže, neprijatelje domovine, zatiralce siromakov. Ne pozabimo, da neprijatelji naši isto čutijo, kader jim očitamo napake, ki jih nimajo.

Zaničevanje je pogubno orožje. Preveč kritikovati je škodljivo. Ako hočemo, da nas spoštujejo, spoštujmo tudi mi druge. Pametna in brezstrastna razprava je dovoljena, a kader neprijatelj postane surov in grozen, takrat ne hodimo več za njim.

Tudi med katoliki samimi je pogosto veliko trpela ljubezen. Borbe med brati so naša sramota in naša slabost. Neprijatelj vé za to.

Zmernost torej, in modrost in ljubezen, združene s spoštovanjem hierarhije, to so kreposti, ki naj krasijo katoliške novinarje. Ti zakoni ne bodo zadrževali razvijanja katoliškega časopisja, marveč ga bodo vtrjevali in ohranili vselej v pravih mejah.

Po teh nasvetih jeli so katoliki ravnati po nekterih krajih oziraje se na krajne razmere. Kader se vse katoliško tiskarstvo postavi na ta čvrsti temelj, kader se združijo vsi katoliški krogi, da osnujejo v tem duhu glasila ondi, kjer jih še ni, potem bo, upamo trdno, cerkev dočkala prelepe dneve.

Tudi naša „Vrhbosna“ jela je izhajati, da se

LISTEK.

„Pro Slavia“ ali nekaj o beneških Slovencih.

(Dalje.)

II. O naseljevanju Slovencev v sedanjo Benečijo.

Kakor nam ni prav jasna prazgodovina in dōba, kdaj da so se naselili Slovenci po Kranjskem, Štajarskem, Koroškem, v Primorju in Istri, in onih 36.000 v Št. Petru, Čevdatu, Tarčentu, Glimoni in na Beli (Reziji), kteri poslednji so na skrajnem zahodu Slovanstva, tako tudi ni nič stalnega, kakšno vladu so oni tedaj imeli. Gotovo je le to, da so vsi sedajni, kakor tudi beneški Slovenci, nekdanji bivali po obširni ruski (sarmatski) ravnini, zakaj pa in kako da so se oni naselili v zgoraj omenjene kraje, nam zgodovina nič prav določnega ne pové.

Vrjetno je pa, da so ljudstva slovenskega po-

kolenja posedla že davno pred Kristusovim rojstvom tedanjo Ilirijo, da, česki zgodovinar Kolar trdi, da stari Veneti so bili Slovenci, ker tudi še v sedanji italijanščini je mnogo slovenskih besed, kakor dokazuje naš ljubljenski starosta, č. g. Davorin Trstenjak, v svoji etimologiji. Stalno pa je, da so bivali Slovenci že v pradōbi v prekdonavskih zemljah (spodnji Ogerski), da so jih napadli Kelti in premagali, ter vsled tega so se umaknili čez Karpaté in v karpatško gorovje. Potem so bili poslednji podjarmljeni od Obrov, in potisnjeni v Panonijo, ktero so našli zapuščeno od Longobardov, kteri so šli s svojim kraljem Alboinom (568) na osvojenje gornje Italije. Od tod so se pomikali Slovenci proti zahodu tako, da so med l. 590—600 po Kr. prebivali že ob mejah Italije in vojvodstva bavarskega. V gorenjo Italijo so dohajali le v posameznih trumah. Oni so občudovali lepoto in ugodnosti južnega podnebja, ali ker so bili oni podložni divjim Obrom in so se tisti radi po plen zaganjali v Italijo, so se morali v njih vrstah boriti. Vrnivši se po teh bojih domú v Panonijo, so oni pripovedovali svojim rojakom,

kaj lepega so videli v Italiji, kteri so vsled tega hrepeneli odlaziti tje, in to tem bolj, ker oni so bili že utrujeni od oberskega jarma in so se ga hotli slednjič otresti. Tako so prijeli za orožje samooblastno in na njih račun ter so se polagoma s silo naseljevali na Friulskem.¹⁾ Ker so bili tedaj Slovenci z malo izjemo še neznabogi (pagani), se jih je papež Gregor Veliki (590—604) tako silno prestrašil, da se je v nekem pismu na duhovščino v Saloni (v Dalmaciji) izrazil: „Vznemirjen sem, ker so že začeli laziti prek Istre v Italijo.“ Ali tedaj so bili od eksarha Kalinika (ces. namestnika) iz Italije vùn do njenih mej potisnjeni.

Leta 604 najdemo Slovence, ktere so poslali Obri, da so se vojskovali v Italiji zastran bizantinskih posestev (Ravenskega eksarhata v Romaniji), pa v prid kralju longobardskemu Agilulfu. Še leta 610 so združeni z Obri privihrali na Friulsko; po-

¹⁾ Friulska pokrajina ali Furlanija, ima svoje ime od J. Caesar-a, ki je okoli 50. l. pr. Kr. ust. novil mesto „Forum Julii“ (Caesaris) ali Julijev trg, tam, kjer stoji današnji trg („stara mesto“).

